

Podstawowe zasady prawa wyborczego – historycznie ukształtowane najważniejsze założenia dotyczące uprawnień obywateli w procesie wyborczym. Obecnie uznawane są za minimalne i fundamentalne zarazem warunki niezbędne do przeprowadzenia demokratycznych wyborów. Do podstawowych zasad prawa wyborczego należą: zasada wolnych wyborów, powszechności, równości, bezpośredniości, tajności głosowania.

przymus wyborczy - inaczej przymusowe głosowanie, jeden z mechanizmów zwiększania frekwencji wyborczej, polegający na wprowadzeniu prawem przewidzianego obowiązku brania udziału w wyborach przez osoby uprawnione do głosowania. Z reguły nieusprawiedliwiona absencja w głosowaniu powoduje uruchomienie określonej sankcji. Rodzaj i dolegliwość takiej kary może być zróżnicowana i powiązana również z długością absencji wyborczej.

cenusz wyborczy – termin ten rozumiany jest dwojako. Po pierwsze, jako każdy warunek, od którego uzależnione jest korzystanie człowieka z podmiotowych praw wyborczych. Po drugie natomiast, jako dyskryminujące wyłączenie od korzystania z podmiotowych praw wyborczych z uwagi na brak określonych kwalifikacji. Zgodnie z pierwszym poglądem mamy więc cenzusy wyborcze występujące w przeszłości (cenzus płci, rasy, wyznania, wykształcenia, zasług, majątkowy, zawodowy, klasowy) oraz współczesne cenzusy wyborcze (cenzus obywatelstwa, wieku, zamieszkania, pełni praw publicznych i pełni władz umysłowych). Zwolennicy drugiego poglądu występujące obecnie ograniczenia w korzystaniu z podmiotowych praw wyborczych (z uwagi na obywatelstwo, wiek, domicyl, stan umysłowy i pełnię praw publicznych) uznają za naturalne (niedyskryminujące) wyłączenia od korzystania z praw wyborczych, a nie za cenzusy wyborcze.

obwód głosowania - co do zasady - wyodrębniona na potrzeby głosowania część gminy (miasta). Obwód utworzony na podstawie kryterium terytorialnego i w celu przeprowadzania głosowania we wszystkich kolejnych wyborach nazywany jest stałym obwodem głosowania. Tworzenie takich obwodów jest obligatoryjne. Podziału gminy na stałe obwody głosowania dokonuje rada gminy na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta). W celu zagwarantowania możliwie największej liczbie wyborców możliwości wzięcia udziału w głosowaniu rada gminy może także utworzyć, na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta), tzw. obwody odrębne (zwane też obwodami zamkniętymi) w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych. Ponadto, z tych samych względów co obwody odrębne, tworzy się w wyborach do Sejmu RP i Senatu RP, w wyborach Prezydenta RP oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą i obwody głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich, które znajdują się w podróży w okresie obejmującym dzień wyborów.

rejestr wyborców - urzędowy wykaz osób uprawnionych do głosowania, służący do sporządzania spisów wyborców na potrzeby wszystkich rodzajów wyborów. Rejestr ma charakter stały - prowadzony jest i na bieżąco aktualizowany w gminie jako zadanie zlecone. Obejmuje on osoby stale zamieszkałe na obszarze gminy, którym przysługuje czynne prawo wyborcze. Wyborca może być ujęty tylko w jednym rejestrze wyborców. Rejestr dzieli się na część A i część B. Część A obejmuje obywateli polskich. Część B rejestru obejmuje obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, stale zamieszkałych na obszarze gminy i uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w Polsce w wyborach do Parlamentu Europejskiego lub w wyborach samorządowych.

spis wyborców - urzędowy wykaz osób uprawnionych do głosowania, sporządzany na podstawie stałego rejestru wyborców na potrzeby konkretnego głosowania we wszystkich rodzajów wyborów. Spis - co do zasady - sporządzany jest i aktualizowany przez gminę jako zadanie zlecone. Spis sporządza się w dwóch egzemplarzach, oddzielnie dla każdego obwodu głosowania, według miejsca zamieszkania wyborców.

alternatywne sposoby głosowania - dodatkowe i uzupełniające względem tradycyjnych i podstawowych sposobów głosowania techniki głosowania, umożliwiające oddanie głosu bez konieczności udawania się do punktu głosowania. Istnienie alternatywnych sposobów głosowania jest jednym z elementów służących aktywizacji elektoratu. Najczęściej spotykane to: głosowanie przez pełnomocnika (nazywane też głosowaniem przez przedstawiciela), głosowanie korespondencyjne (drogą pocztową) oraz głosowanie elektroniczne (*e-voting*). W Polsce, co do zasady, głosować można tylko osobiście. Od grudnia 2009 r. w niektórych rodzajach wyborów (na urząd Prezydenta RP, do Parlamentu Europejskiego, samorządowych) głosować można także przez pełnomocnika. Z możliwości tej skorzystać mogą jednak wyłącznie wyborcy z urzędowo potwierdzonym znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, a także wyborcy, którzy najpóźniej w dniu głosowania kończą 75 lat. Innych możliwości oddania głosu polskie prawo wyborcze nie przewiduje.

czynne prawo wyborcze - (prawo wybierania) - uprawnienie do głosowania i dokonywania innych czynności wyborczych (np. prawo tworzenia komitetu wyborczego, prawo udzielania własnym podpisem poparcia określonym kandydatom lub listom kandydatów itp.).

biernie prawo wyborcze - (prawo wybieralności lub prawo do bycia wybranym) - uprawnienie do kandydowania w wyborach. Według Trybunału Konstytucyjnego biernie prawo wyborcze obejmuje nie tylko uprawnienie do kandydowania, ale także do objęcia i wykonywania mandatu uzyskanego w wyniku niewadliwie przeprowadzonych wyborów (zob. wyroki TK: z 13 marca 2007 r., [K 8/07](#), OTK-A 2007, nr 3, poz. 26; z 11 maja 2007 r., [K 2/07](#), OTK 2008, nr 4, poz. 75; z 24 listopada 2008 r., [K 66/07](#), OTK 2008, nr 9, poz. 158).

Opracowano na podstawie: B. Michalak, A. Sokala, *Leksykon prawa wyborczego i systemów wyborczych*, Warszawa 2010.